

۱۵۸۴۴۹۱

سیری بر نیابت در عبادات

نگارش:

زهرا توانای مندی

اعظم توانا

۱۳۹۷

سرشناسه: توانای مندی، زهرا، ۱۳۵۴ - توشیحگر

عنوان قراردادی: جواهر الکلام فی شرح شرایع الاسلام، فارسی، برگزیده، شرح اللمعه الدمشقیه، فارسی، برگزیده، شرح عنوان و نام پدیدآور: سیری بر نیابت در عبادات/ زهرا توانای مندی، اعظم توانا.

مشخصات نشر: کرج: آوای آرامش، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری: ع، ۱۳۴ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۲۷-۶۷-۲

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: صاحب جواهر، محمدحسن بن باقر، ۱۲۰۰-۱۲۶۶ ق. جواهر الکلام فی شرح شرایع الاسلام -- نقد و تفسیر

موضوع: شهید اول، محمد بن مکی، ۷۳۴-۷۸۶ ق. اللمعه الدمشقیه -- نقد و تفسیر

موضوع: فقه جعفری -- رساله عملیه -- مطالعات تطبیقی

موضوع: Islamic law, Ja'fari -- Handbooks, manuals, etc. -- Comparative studies

موضوع: نیابت (حقوق مدنی)

موضوع: Delegation (Civil law)

موضوع: عبادت استیجاری

موضوع: Worshipping, Renting

شناسه افزوده: توانا، اعدا، ۱۳۵۹ - توشیحگر

شناسه افزوده: صاحب جواهر، محمدحسن بن باقر، ۱۲۰۰-۱۲۶۶ ق. جواهر الکلام فی شرح شرایع الاسلام، برگزیده، شرح

شناسه افزوده: شهید اول، محمد بن مکی، ۷۳۴-۷۸۶ ق. اللمعه الدمشقیه، برگزیده، شرح

رده بندی کنگره: ۱۳۹۶ ۴۰۴۲۳۳ ش ۵۱۸

رده بندی دیویی: ۳۴۲/۲۹۷

شماره کتابشناسی ملی: ۵۱۱۳۸۷۷

سیری بر نیابت در عبادات

زهرا توانای مندی - اعظم توانا

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۲۷-۶۷-۲

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۷

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۳۰۰۰ تومان

انتشارات آوای آرامش

فهرست مطالب:

صفحه	عنوان
۱	چکیده:
۳	مقدمه:
۵	فصل اول
۵	کلیات
۶	۱-۱ بیان مسأله:
۷	۱-۲ اهمیت موضوع:
۷	۱-۳ پرسش‌های تحقیق:
۷	۱-۴ فرضیه‌های تحقیق:
۸	۱-۵ اهداف تحقیق:
۸	۱-۶ سابقه تحقیق:
۹	۱-۷ روش کار و تحقیق:
۱۰	فصل دوم
۱۰	مفاهیم و اصطلاحات
۱۱	۲-۱ نیابت:
۱۱	۲-۱-۱ معنای لغوی نیابت:
۱۱	۲-۱-۲ معنای اصطلاحی نیابت:
۱۲	۲-۲ منوب فیه و منوب عنه:

- ۱۲-۲-۱ معنای لغوی منوب فیه و منوب عنه: ۱۲
- ۱۲-۲-۲ معنای اصطلاحی منوب فیه و منوب عنه: ۱۲
- ۱۲-۳ استنابت: ۱۲
- ۱۲-۳-۱ معنای لغوی استنابت: ۱۲
- ۱۲-۳-۲ معنای اصطلاحی استنابت: ۱۳
- ۱۲-۴ عبادت: ۱۳
- ۱۲-۴-۱ معنای لغوی عبادت: ۱۳
- ۱۲-۴-۲ معنای اصطلاحی عبادت: ۱۳
- ۱۵-۵ رمی جمره: ۱۵
- ۱۵-۵-۱ معنای لغوی رمی و جمره: ۱۵
- ۱۵-۵-۲ معنای اصطلاحی رمی جمره: ۱۵
- ۱۶-۶ اعتکاف: ۱۶
- ۱۶-۶-۱ معنای لغوی اعتکاف: ۱۶
- ۱۶-۶-۲ معنای اصطلاحی اعتکاف: ۱۶
- ۱۶-۷ حج: ۱۶
- ۱۶-۷-۱ معنای لغوی حج: ۱۶
- ۱۶-۷-۲ معنای اصطلاحی حج: ۱۶
- ۱۷-۸ حج تمتع: ۱۷
- ۱۷-۸-۱ معنای لغوی تمتع: ۱۷

- ۱۸..... ۲-۸-۲ معنای اصطلاحی حج تمتع:
- ۱۸..... ۲-۹ حج افراد:
- ۱۸..... ۲-۹-۱ معنای لغوی افراد:
- ۱۸..... ۲-۹-۲ معنای اصطلاحی حج افراد:
- ۱۹..... ۲-۱۰ حج قرآن:
- ۱۹..... ۲-۱۰-۱ معنای لغوی قرآن:
- ۱۹..... ۲-۱۰-۲ معنای اصطلاحی حج قرآن:
- ۱۹..... ۲-۱۱ عمره:
- ۱۹..... ۲-۱۱-۱ معنای لغوی عمره:
- ۱۹..... ۲-۱۱-۲ معنای اصطلاحی عمره:
- ۲۰..... ۲-۱۲ قربانی:
- ۲۰..... ۲-۱۲-۱ معنای لغوی قربانی (ذبح):
- ۲۰..... ۲-۱۲-۲ معنای اصطلاحی قربانی:
- ۲۰..... ۲-۱۳ سعی صفا و مروه:
- ۲۰..... ۲-۱۳-۱ معنای لغوی سعی، صفا و مروه:
- ۲۱..... ۲-۱۳-۲ معنای اصطلاحی سعی صفا و مروه:
- ۲۱..... ۲-۱۴ زکات:
- ۲۱..... ۲-۱۴-۱ معنای لغوی زکات:
- ۲۲..... ۲-۱۴-۲ معنای اصطلاحی زکات:

- ۲۲..... ۱۵-۲ خمس:
- ۲۲..... ۱۵-۱-۲ معنای لغوی خمس:
- ۲۲..... ۱۵-۲-۲ معنای اصطلاحی خمس:
- ۲۲..... ۱۶-۲ ایمان:
- ۲۲..... ۱۶-۱-۲ معنای لغوی ایمان:
- ۲۳..... ۱۶-۲-۲ معنای اصطلاحی ایمان:
- ۲۳..... ۱۷-۲ اسام:
- ۲۳..... ۱۷-۱-۲ معنای لغوی اسلامی اسام:
- ۲۴..... ۱۷-۲-۲ معنای اصطلاحی اسام:
- ۲۴..... ۱۸-۲ عبادت فاسد:
- ۲۴..... ۱۸-۱-۲ معنای لغوی فاسد:
- ۲۴..... ۱۸-۲-۲ معنای اصطلاحی عبادت فاسد:
- ۲۴..... ۱۹-۲ اضطرار:
- ۲۴..... ۱۹-۱-۲ معنای لغوی ضرر:
- ۲۴..... ۱۹-۲-۲ معنای اصطلاحی اضطرار:
- ۲۵..... ۲۰-۲ محصور:
- ۲۵..... ۲۰-۱-۲ معنای لغوی محصور:
- ۲۵..... ۲۰-۲-۲ معنای اصطلاحی محصور:
- ۲۵..... ۲۱-۲ مصدود:

۲۵	۲-۲۱-۱ معنای لغوی مصدود:
۲۵	۲-۲۱-۲ معنای اصطلاحی مصدود:
۲۶	۲-۲۲ تقصیر:
۲۶	۲-۲۲-۱ معنای لغوی تقصیر:
۲۶	۲-۲۲-۲ معنای اصطلاحی تقصیر:
۲۶	۲-۲۳ حلق:
۲۶	۲-۲۳-۱ معنای لغوی حلق:
۲۶	۲-۲۳-۲ معنای اصطلاحی حلق:
۲۷	فصل سوم
۲۷	مبانی فقهی نیابت در عبادات
۲۷	و احکام نیابت در عبادات (شرایط نائب، منوب عنه و منوب فیه)
۲۸	۳-۱ ادله جواز نیابت در عبادات:
۳۰	۳-۲ احکام نیابت در عبادات:
۳۰	۳-۲-۱ شرایط عمومی نائب:
۳۰	۳-۲-۱-۱ اسلام:
۳۱	۳-۲-۲-۱ ایمان:
۳۱	۳-۲-۲-۳ کمال عقل:
۳۲	۳-۲-۱-۴ عادل بودن:
۳۲	۳-۲-۳ ۵-بلوغ:
۳۴	۳-۲-۶ تمیز داشتن:

- ۳۵..... ۷-۱-۲-۳ معذور نبودن نائب:
- ۳۵..... ۸-۱-۲-۳ انجام مقدمات:
- ۳۶..... ۹-۱-۲-۳ نیت نائب:
- ۳۶..... ۱۰-۱-۲-۳ علم و آگاهی به اعمال و احکام:
- ۳۷..... ۳-۲-۱-۱۱ مباشرت نائب:
- ۳۸..... ۱۲-۱-۲-۳ ملزم بودن نائب به شرایط نیابت:
- ۳۸..... ۳-۲-۲ شرایط اختصاصی نائب حج:
- ۳۸..... ۱-۲-۲-۳ عدم اشغال ذی نائب به حج:
- ۳۹..... ۳-۲-۲-۲ کراهت ضرورت در نائب در حج:
- ۴۲..... ۳-۲-۲-۳ استحباب ذکر نام منوب عنه در اعمال حج:
- ۴۳..... ۳-۲-۲-۴ تعجیل نائب در انجام حج:
- ۴۴..... ۳-۳ شرایط منوب عنه:
- ۴۴..... ۳-۳-۱ شرایط عمومی منوب عنه:
- ۴۴..... ۳-۳-۱-۱ اسلام:
- ۴۴..... ۳-۳-۱-۲ ایمان:
- ۴۶..... ۳-۳-۱-۳ فوت منوب عنه:
- ۴۶..... ۲-۳-۳ شرایط اختصاصی منوب عنه حج:
- ۴۶..... ۳-۳-۲-۱ عاجز بودن منوب عنه:
- ۴۷..... ۳-۳-۲-۲ ناامیدی از بهبودی منوب عنه:

- ۳-۳-۲-۳ غائب بودن منوب: ۴۸
- ۳-۳-۲-۴ استطاعت مالی منوب عنه: ۴۸
- ۳-۴ شرایط منوب فیه: ۴۹
- ۳-۴-۱ شرائط در مستحبات: ۴۹
- ۳-۴-۲ شرائط در برخی واجبات: ۴۹
- ۳-۴-۳ تقدم امور واجب: ۵۰
- ۳-۴-۴ عدد شرط مباشرت در تکلیف: ۵۰
- ۳-۵ اجرت نائب: ۵۰
- ۳-۵-۱ اجرت نائب در صورت تعیین زمان: ۵۰
- ۳-۵-۲ تقسیم اجرت: ۵۱
- ۳-۵-۳ تلف نمودن اجرت: ۵۱
- ۳-۵-۴ اجرت در صورت فراموشی و خطای سر وی نائب: ۵۱
- ۵-۵-۳ اجرت در عدول از نوع حج: ۵۲
- ۳-۵-۶ اجرت در نیابت حج با مسیر معین: ۵۳
- ۳-۵-۷ اجرت نیابت در حج وصیت شده با نائب معین و اجرت معین: ۵۵
- ۳-۵-۸ اجرت نیابت در حج وصیت شده با نائب معین و اجرت نامعین: ۵۷
- ۳-۵-۹ پرداخت اجرت به میزان معینی از محصول: ۵۸
- ۳-۵-۱۰ اجرت نائب از مال و دیعه: ۵۸
- ۳-۵-۱۱ پرداخت اجرت نائب حج از اموال میت: ۵۹

۶۱	 ۱۲-۵-۳ کم یا زیاد بودن اجرت نائب حج:
۶۵	 فصل چهارم
۶۵	 مصادیق نیابت در شرح لمعه و جواهر الکلام
۶۶	 ۴-۱ طهارت:
۶۶	 ۴-۲ وضو:
۶۷	 ۴-۳ نماز:
۶۷	 ۴-۳-۱ نائب، اجیر شدن از طرف میت:
۶۷	 ۴-۳-۲ قضای نماز در توسط پسر بزرگتر:
۶۹	 ۴-۳-۳ نحوه انجام نماز نیابتی
۷۰	 ۴-۴ نیابت از امام جماعت:
۷۰	 ۴-۴-۱ در صورت عارض شدن مانع رای امام جماعت:
۷۱	 ۴-۴-۲ در صورت علم به عدم اهلیت امام جماعت:
۷۱	 ۴-۴-۳ در صورت محدث شدن امام جماعت:
۷۲	 ۴-۵ روزه:
۷۲	 ۴-۵-۱ نیابت از روزه میت:
۷۳	 ۴-۵-۲ روزه بدل از قربانی:
۷۳	 ۴-۶ اعتکاف:
۷۴	 ۴-۷ نیابت در حج:
۷۴	 ۴-۷-۱ انجام حج توسط نائب به نیت خودش:

۴-۷-۲ نیابت حج از محصور و مصدود: ۷۴

۴-۷-۳ نیابت برای حج مندور و حجة الاسلام در یک سال: ۷۶

۴-۷-۴ تکرار نیابت حج: ۷۷

۴-۷-۵ هدیه نمودن ثواب حج واحد برای افراد متعددی: ۷۷

۴-۷-۶ نیابت حج برای دو نفر در یک سال: ۷۸

۴-۷-۷ نیابت در حج مستحبی برای افراد متعدد: ۷۸

۴-۷-۸ نیابت تبرعی در حج: ۷۹

۴-۷-۹ محصور و مندود شدن نائب در حج: ۸۰

۴-۷-۱۰ فوت نائب در حج: ۸۱

۴-۷-۱۱ فساد حج توسط نائب: ۸۲

۴-۷-۱۲ میقات نیابت حج: ۸۴

۴-۷-۱۳ نیابت در طواف حج: ۸۵

۴-۷-۱۴ نیابت طواف از زن حائض: ۸۶

۴-۷-۱۵ نیابت رمی جمره: ۸۷

۴-۷-۱۶ نیابت در ذبح قربانی: ۸۷

۴-۷-۱۷-۱ نیابت مولی در قربانی از مملوک: Error! Bookmark not

defined.

۴-۷-۱۸ نیابت ولی در حج کودک: ۸۸

۴-۷-۱۸-۱ نیابت ولی در احرام کودک: ۸۸

۴-۷-۱۸-۲ نیابت ولی در پرداخت كفاره در حج کودک: ۸۹

۳-۱۸-۴ نیابت ولی از قربانی کودک:	۸۹
۱۹-۷-۴ نیابت در سعی:	۸۹
۲۰-۷-۴ نیابت در طواف نساء:	۹۰
۸-۴ نیابت در پرداخت خمس:	۹۰
شهید ثانی و صاحب جواهر اتفاق نظر دارند: اگر برعهده میتی دینی باشد و اگر خمسی یا زکاتی، همه از ترکه پرداخت شود. اگر ترکه کم بیاید، باید بین دیون و اجرت المثل به نسبت تقسیم شود. چون همه در ثبوت و در تعلق به مال مشترک هستند.	
۹-۴ نیابت در پرداخت زکات:	۹۱
۱-۹-۴ نیابت در زکات خطر:	۹۲
۲-۹-۴ تقدم زکات بر دیون میت:	۹۲
۱۰-۴ نیابت در جهاد:	۹۳
۴-۱۱ نیابت در غسل و کفن و دفن میت:	۹۳
فصل پنجم	۹۸
نتیجه گیری و پیشنهادها	۹۸
۵-۱ نتیجه گیری:	۹۹
۵-۲ پیشنهادها:	۱۰۵
منابع	۱۰۶

چکیده:

این پایان نامه با موضوع بررسی تطبیقی نیابت در عبادات در جواهر الکلام و شرح لمعه و باهدف تجمیع مسائل مختلف نیابت در ابواب نماز، روزه، حج، قربانی، خمس، زکات با هدف تطبیق بین نظرات شهید اول، شهید ثانی و محقق نجفی (صاحب جواهر) و تبیین نکات افتراق و اشتراک آنها جمع آوری و تنظیم شده است در این پایان نامه، احکام نیابت از کتب جواهر الکلام و شرح لمعه استخراج شده است که از مهم ترین منابع فقهی شیعیان می باشند؛ شهید ثانی و محقق نجفی اتفاق نظر دارند شرایط نائب عبارت است از اسلام، ایمان، کمال عقل، بلوغ، عیز داشتن، عادل بودن، علم و آگاهی به اعمال و احکام، ملزم بودن نائب به شرایط نیابت، عدم نبودن نائب، مباشرت نائب و همچنین شرایط خاص نائب حج، عدم اشتغال ذمه نائب به حج، کراهت صرفه بودن نائب حج، تعجیل نائب در انجام حج؛ شرایط منوب عنه عبارت اند از اسلام، ایمان، ترب منوب عنه و شرایط اختصاصی منوب عنه در حج، عاجز بودن منوب در حج و ناامیدی از به ودی منوب عنه، غائب بودن منوب عنه در حج، استطاعت مالی منوب عنه؛ همچنین شرایط منوب عنه آن است که از مستحبات باشد، در برخی واجبات با شرایط خاص، تقدم اعمال واجب، عدم شرط مباشرت در تکلیف. به طور کلی شهید ثانی و محقق نجفی اتفاق نظر دارند که در مستحبات به طور مطلق (هم از اموات و هم از احياء) نیابت و همچنین اهدای ثواب جایز است. نیابت برای کل عبادات واجب فوت شده از میت جایز است تا ذمه اموات با عمل نائب بریء شود؛ نیابت و قضای واجبات از افراد زنده فقط در صورتی که عاجز باشند و توانایی حفظ طهارت نداشته باشند و فقط در برخی اعمال حج، جائز است؛ مثل طواف و نماز طواف، سعی، رمی جمرات؛ اما نیابت در مواردی (مثل احرام بستن، وقوف در عرفات و مشعر، حلق، بیتوته در منی) در حج جایز نیست. اما موارد افتراق نظرات عبارت اند از در صورت تلف نمودن اجرت، شهید ثانی قائل است اجاره باطل می شود و اجیر ضامن نیست. صاحب جواهر می فرماید در غیر حج، منوب می تواند بدل از اجرت را بگیرد. اگر شخصی فوت نماید و بر عهده اش روزه واجب بدل از قربانی باشد، شهید ثانی معتقد است بر ولی میت واجب است، ده روز برای میت روزه بگیرد، در صورت رسیدن به منزلش؛ اما صاحب جواهر قائل است بر ولی میت واجب است، سه روز برای میت روزه بگیرد، چه میت به شهر رسیده باشد یا

نرسیده باشد. همچنین بنا به نظر شهید ثانی اگر فردی طواف نساء را فراموش نماید تا از مکه خارج شود، جائز است اختیاراً نائب بگیرد اما صاحب جواهر استنابت اختیاری در فراموش کردن طواف نساء را مجاز ندانسته است. در فساد حج توسط نائب شهید ثانی معتقد است نائب باید حج را در سال آینده انجام دهد اما به نظر صاحب جواهر حق این است که حج فاسد از عمل نیابتی کفایت می‌کند و نائب مالک اجرت می‌شود. بنا بر نظر شهید ثانی اگر نائب متعلق اجاره را در سال اول تأخیر انداخت، استحقاق اجرت ندارد اما به نظر صاحب جواهر حج باطل نمی‌شود و باید كفاره بپردازد.

واژگان کلیدی: نائب، نیابت، استنابت، منوب عنه، منوب فیه، عبادت، شرح لمعه و جواهر الکلا